

«QARAQALPAQSTAN» RADIOKANALI INTERVYULERINIŇ TEMATIKASI

Kallibekova G.P.

*Qaraqalpaq mámleketlik
universiteti oqıtıwshısı*

Pirjanova P.,

*Qaraqalpaq mámleketlik
univarsiteti student*

Resume: *The article was about the topic of radio channel interviews "Karakalpakstan". The journalist is studied at the time of radiointerview broadcast.*

Key words: *Radio channel, interview, topic, broadcast, journalist, respondent, channel.*

Резюме: *Статья посвящена теме интервью радиоканала «Каракалпакстан». Ответственность журналиста исследуется во время трансляции радиointerview.*

Ключевые слова: *радиоканал, интервью, тема, эфир, журналист, респондент, канал.*

Hár qanday jańalıq, xabar insanlar ushın barǵan sayın qızıq hám áhmiyetli bolıp barmaqta. Bunda ǵalaba xabar qurallarında járiyalanıp atırǵan materiallardıń janrı, tematikası júdá áhmiyetli. Milliy jurnalistikamızda radiojurnalistika tarawı júdá jaqsı izertlendi. K.F.İsmailovannıń «Shet el radioesittiriwleriniń specifikası» [4] hám «Radiojurnalistika asoslari» [5] boyınsha arawlı toplamlarında rajiojurnalistika hám onıń janrlıq o'zgesheliklerine itibar qaratadı. Adamlardı qızıqtıratuǵın maǵlıwmatlardı olarǵa jetkeriwde kóp qollanılatuǵın jurnalistika janrlarınan biri - intervyu. Keliń dáslep, intervyudıń sózlik mánisine dıqqat awdarsaq. "Intervyu - inglis tilindegi "interview" degen sózden alınǵan bolıp, bizińshe "ushırasıw" degendi bildiredi." [1]

Ol jurnalistikanıń tiykargı makro janrlarınan biri bolǵan informaciyalıq janr toparına kiredi. Jurnalisttıń bir yáki bir neshe shaxs penen zárúr máseleler boyınsha sáwbeti bul - intervyu. Ol eki túrge bólinedi:

1. Xabar - tiykarınan, xabar jetkeriw maqsetinde ótkeriledi;

2. Analiz - áhmiyetli waqıya, hádiyse hám hújjetlerge túsindirme, sholıw jasaw usılı menen ótkeriledi. Intervyu jurnalist hám belgili bir shaxstıń ózara soraw-juwaplarınan quraladı. Intervyude beriletuǵın sorawlardı aldınnan dúzgen maqsetke muwapıq. Bunnan aldın bolsa, siz sáwbetlespekshi bolǵan shaxs aytayıq kórkem-óner wákili bolatuǵın bolsa, ol menen aldın ótkerilgen intervyulardı izlep tawıp, tanısıp shıqqanıız maqul. Sonda sorawlar da ilájı barınsha tákirarlanbaydı, siz bolsa, waqıttan

únemli paydalanıwǵa háreket etesiz. Bunday baqlawdıń jáne bir ústemlik tárepi sáwbetlesıńız benen birinshi márte sóylesiwler alıp baratuǵın bolsańız, onıń minez-qulqınan da azlı-kem xabardar bolıw imkánıyatı sizde tuwıladı. Bul bolsa, sorawlar dúziw processinde payda beredi.

Jurnalist intervyuden aldın bolatuǵın beriletuǵın sorawlardı, sáwbet ótkeriletuǵın waqıttı, orındı, ózin uslap tutıwın, sırtqı kórinisin de kóz aldınan ótkerip, senariylestirip alsa da zıyan etpeydi. Intervyu waqtında iláji bolǵanınsha sáwbetles penen álpayım múnásibette bolıwdı, respondentti tıńlap, túsiniw, sol waqıttaǵı sorawlarǵa berilgen juwaplardan kelip shıǵıp, soraw beriwdi qánigeler usınıs etedi. Bul materialdıń ele de qızıqlı hám tábiyǵıy bolıwın támiynleydi. Iláji barınsha sáwbetles penen tartıspagan, procesti keskinlestirmegen maqul. Sebebi ol siziń dushpanıńız emes, sóz benen jeńiwge háreket etedi. Jurnalisttiń intervyu alıwdan maqseti, kópshilik ushın qızıq bolǵan, sır saqlanıw kiyatırǵan sorawlarǵa juwap alıw. Endi bolatuǵın, kútilip atırǵan jańalıqtı birinshi bolıp, jámiyetshilikke jetkiziw.

Intervyuden aldın, sáwbetles sorawlar menen tanısp, juwapların tayarlap tursa da boladı. Biraq, siz respondentke sorawlarda ózgeris, qosımshalar bolıwın eskertip qoyıń, sonda ol da arqayınlıqqa berilmesten hár qanday sorawǵa tayarlanıwǵa háreket etedi. Aytayıq, jurnalist juwap almaqshı bolǵan shaxstı jámiyettegi qanday da bir mashqalǵa baylanıslı shaqırǵan bolsa, bul intervyu jurnalistten sorawlar dúziw procesinde kóbirek izleniwdi, úyreniwdi talap etedi. Sebebi, ol sáwbetlesinen anıq hám haqıyqıy juwaptı "suwırıp alıw" wazıypasın da óz moynına aladı. Sonda ǵana jurnalist shólkemlestirgen sáwbet, sorawlar adamlardı qızıqtıradı hám olar da juwaptı asıǵıslıq penen kútedi. Sorawlardı beriwde de emociyaǵa berilmesten, belgili talaplarǵa tiykarlanǵan maqul. Jurnalistkaniń baǵdarlarına qarap, intervyuler de túrlishe boladı. Máselen, baspasóz ushın tayarlanǵan intervyulerde respondenttiń juwabı yamasa jurnalisttiń sorawı ózgeritilip járiyalanǵan jaǵdaylar da ushırasadı. Negizinde tayar bolǵan intervyuge hesh qanday ózgeris (sorawǵa da, juwapqa da) kirgizilmegeni maqul. Eger baspadan aldın "jaramsız" yamasa ruxsat etilmeytuǵın sorawlar bolatuǵın bolsa, bunı juwapları menen birge alıp taslaw durıs tańlaw boladı. Sebebi ózgeritilgen juwap, sáwbetlesti renjitiw itimallıǵı joqarı.

"Radiointervyuler belgili bir esittiriw, tiykarınan " Sońǵı xabar" sheńberinde de, óz aldına esittiriw formasında da efırge beriliwi múmkin. "Radiointervyu tuwrıdan-tuwrı efırge berilgen waqıtta jurnalistke úlken juwapkershilik túsedı, sebebi ol bunday

jağdayda sáwbetti qayta shólkemlestiriw imkániyatına iye bolmaydı. Sonda da jurnalist sáwbetti tábiygy dawam ettirip, nátiyje beriwine erisiwi kerek. Magnit lentasına jazıp alınatuğın radiointervyuler tayarlawda bolsa, jurnalisttiñ imkániyatları keñeyedi, sebebi ol bunday jağdayda soraw- juwaptı, ulıwma sáwbetti montaj jolı menen qayta shólkemlestiriwi qálegen dárejede jetilistiriwi múmkin boladı. Radiointervyu kóbinese jañalıqqa hám de oğan baylanıslı belgili mashqala yáki turmıslıq temağa arnalıwı nátiyjesinde olardıñ siyasiy, jámiyetlik, ekonomikalıq, huqıqiy hám mádeniy bağdarlardağı kórinisleri júzgege kelgen. Ayrım sociallıq yáki siyasiy temadağı radiointervyuler oğada áhmiyetli yamasa global xarakterdegi pikir, juwmaqlardı usınıw imkániyatı kún tártibine kirgizilgenligi menen ulıwmalıq áhmiyetke iye bolğan jağdaylarda bolğan". [2]. Radiointervyu jurnalist yamasa onıñ sáwbetlesiniñ monologına aylanıp qalmawı kerek. Hádden tıs berilgen sorawlar da intervjudiñ kompoziciyasın, birligin buzadı. Jurnalist kásiplik etika, ótkir zeyinlilik, joqari operativlilik penen baylanıstı alıp barıwı kerek. Eger respondent siyasat yáki soğan jaqın qatañ tártipke boysınatuğın taraw wákili bolsa, oğan beriletuğın sorawlardı da usı tarawğa say etip tayarlaysız, biraq sáwbetlesten “ramka”ğa salınğan juwaplardı alıwdı qálemeseñiz, oğan erkinlik beriwiniñiz kerek. Bul dáslep siziñ sóylew tempiniñizden de seziliwi maqsetke muwapıq boladı.

Intervyu alıw eñ qıyın yáki juwapları jurnalistti kópshilik jağdayda qanaatlandırmaytuğın insanlar - sportshılar. Olar anıqlıq hám qısqalıqtı unatadı. Demek, siz bermekshi bolğan sorawınızdı “qağazğa oramastan” qısqa etip bergeniñiz maqul. Hár qanday respondentten bergin sorawına jurnalist juwap alıwı qıyın bolıp atırsa, sorawınızdı soraw formasında qoymastan, gáptiñ dawamın respondentke taslap qoyğan maqul. Intervyuden aldın jurnalist sáwbetlesine iláji barınsha sap ana tilde yáki intervyu ótkerip atırğan tilinde taza sóylewin eskertip qoyıwı tiyis. Eger bul qağıydalar buzılatuğın bolsa, jurnalist onı dárhal tuwrılap, sáwbetlesine járdem etiwı kerek. Mısalı, siz mádeniyat tarawı wákili menen sáwbette sol waqıttağı ayırım unamsız jağdaylar haqqında onıñ pikirini bilmekshi bolsañız:” Kópke kúl shashpaymız, biraq, tilekke qarsı usınday insanlarda bar. Siz buğan qanday kóz qaras bildiresiz?” degen soraw qoysañız siz qollanğan “kópke kúl shashpaymız” turaqlı sóz dizbeginde hámmeni bunday dey almaymız dew menen birge, sáwbetlesiniñizden tek sonday adamlar haqqında pikirini sorap atırğanlığıñızda da uqtırasız. Radiojurnalistikada intervyu janrın “Qaraqalpaqstan” radiokanalı essittiriwleri mısasında alıp qarayıq. Eñ

dáslep sáwbet teması sol kúnlerge mas bolıwı tiyis. Aytayıq jaz máwsiminde abiturientler teması kópshilikti qızıqtıradı. “Xalıq penen sáwbet” esittiriwinde usı baǵdardaǵı sáwbetke BKB agentilinen sorawlarǵa anıq, durıs juwap bere alatuǵın shaxslardı mirát etesiz. Sorawlardı eń ápiwayılarınan baslap, quramalılıarına shekem dúzip shıǵasız. Eń mayda nárselerdi de itibardan shette qaldırmawǵa háreket etiń. Bul esittiriw, baslawshınıń sorawı menen baslanadı. Izi tıńlawshılardıń sorawlarına jalǵasıp ketedi. Endi baslawshınıń sorawı 2-dárejeli boladı. Tıńlawshılardan sorawlar bolmay qalsa, aldınnan tayarlanǵan siziń sorawlarıńız járdemge keledi. “Jaslar waqtı” dúyshembi kúngi tikkeley efirden orın alǵan esittiriw. Jámiyette óz belsendiligi menen kózge túsken, jetiskenlikke erisken jaslar miyman boladı. Intervyu tek sol jetiskenlik ya oǵan erisiw jollarındaǵı sáwbet penen sheklenbeydi. Respondentiń basqa qızıǵıwshılıǵı, jámiyet penen birge úy jumıslarındaǵı belsendiligi, bilimi de sol waqıttıń ózinde sinaqtan ótkeriliwi múmkin. Radiointervyude sáwbetlesinińizdiń jasına siziń dawıs tonıńızda say keliwi áhmiyetli. Ilájı barınsha dástúriy bolmaǵan sorawlardan paydalanǵan maqul.

«Intervyu alıwda radiojurnalistke tómendegi ámeliy qaǵıyda hám usıllarǵa ámel etiw usınıladı: 1.Provakaciyalıq sorawlardı bermewge háreket etiw; 2.Bir waqıttıń ózinde eki soraw bermew; 3. Juwapı birdey bolǵan sorawlardı dúzbew; 4.Intervyu beriwshiniń sóylewine imkániyat beriw; 5.Onı aqırına shekem tıńlap, sóziniń orınsız bolmawına háreket etiw; 6.Intervyu beriwshiniń juwaptan qashıwına jol qoymaw; 7. Únsizlikti óz paydasına jumsaw; 8.Intervyu berip atırǵan shaxstıń dawısı hám sóylewi jaqsı shıǵıwına kómeklesiw» [3]. Demek, bul janr mediadaǵı jetekshi janrlardıń biri. Sebebi jámiyette juwap kútip turǵan sorawlar kóp hám bul dawam ete beredi. Berilip atırǵan soraw, ondaǵı hár bir sóz jurnalisttiń sawatlılıq dárejesin kórsetedi.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. uz.m.wikipedia.org
2. Karimov A, Qosimova N, Ismoilova K, Hamdamov Yu, Ortiqova Yu, Abduxoliqov I, Jóraev X, Fayzullaeva H. Audiovizual jurnalistika J. 6. - Toshkent: "Ózbekiston"NMIU.2019. – B. 39.
3. Ismailova K.F. Radiojurnalistika asoslari. Toshkent- 2000. – 32 b.
4. Исмаилова К.Ф. Специфика радиовещания на зарубежные страны. – Тошкент. 1999.
5. Исмаилова К.Ф. Радиожурналистика асослари. – Тошкент. 2000.

